

УДК 341.171; 342(477)

І. С. о. Нуруллаєв
ORCID: 0000-0002-9658-9432

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ: АКТУАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Метою статті є комплексне вивчення міжнародно-правових стандартів, здійснення їх загальнотеоретичної характеристики, типологізації, а також механізмів імплементації, спрямованих на забезпечення реалізації таких стандартів. Важливми і необхідним визначено узагальнення існуючих актуальних теоретичних проблем у цьому напрямі і невідкладне їх вирішення у сучасній юридичній науці.

Здійснено розмежування наукових підходів і позицій стосовно розмежування і уточнення розуміння поняттєво-категорійного апарату дослідження, зокрема, базової термінології: «стандартів», «міжнародних стандартів», «міжнародно-правових стандартів», «імплементації» тощо. Підкреслено, що міжнародно-правові стандарти є одним з різновидів міжнародних стандартів, причому їх класифікація і типологізація відзначається різними критеріями, відрізняється за галузевим, змістовним, просторовим, темпоральним та іншими критеріями. Належне розуміння зазначених категорій, дефініцій, розмежування схожих, але не тотожних за змістом і значенням гарантують релевантну констатацію, сприйняття і вирішення існуючих теоретичних проблем, визначення суперечностей і прогалин доктринального і нормативно-правового характеру, судового та інших видів правозастосування, недоліків організаційно-інституційного рівня забезпечення системи міжнародно-правових стандартів.

Концептуалізація імплементації у сучасній науці відзначається міждисциплінарною і міжгалузевою специфікою, широким значенням, що гарантує впровадження норм і принципів міжнародного права, виконання міжнародно-правових зобов'язань у різних сферах і галузях. Саме в період глобалізаційних, інтеграційних змін, в умовах війни та інших збройних конфліктів, пандемій тощо яскраво проявляються як теоретичні, так і практичні проблеми, що потребують нагального результативного вирішення. Зокрема, через перспективних напрямів дослідження акцентовано на питаннях відповідальності держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів за неналежну чи несвоєчасну імплементацію існуючих стандартів, зобов'язань, особливо, у контексті порушення принципів поваги і захисту прав людини, незастосування сили чи погрози силою, дестабілізації міжнародного миру, безпеки і правопорядку і т.д.

Ключові слова: міжнародні стандарти, міжнародно-правові стандарти, класифікація, міжнародне право, імплементація, права людини, правосуддя, судочинство, реалізація, міжнародні гарантії, безпека, незастосування сили чи погрози силою, міжнародна співпраця

DOI 10.34079/2518-1319 -2025-15-30-161-171

Постановка проблеми. Міжнародне співробітництво держав і міжнародних організацій із середини ХХ ст. демонструє активізацію у напрямі розробки і прийняття стандартів у різних сферах життя, організаційно-владних відносин, організації та функціонування різноманітних інституцій – від національного до глобального масштабів. Звісно, спостерігались певні результати на цьому шляху і раніше, проте зі створенням міжнародних організацій, особливо ООН і спеціалізованих установ ООН, а

також Ради Європи, НАТО, ОБСЄ та ін., такі стандарти набули переважно формалізованого вигляду, з визначенням юридичної сили. Йдеться, зокрема, про численні міжнародні, у т.ч. міжнародно-правові стандарти з прав і свобод людини, недискримінації, у сфері безпеки і оборони, енергетичній та екологічній, інформаційній та інших сферах.

Однак, скільки б не було стандартів і правил, їх значущість передбачає наявність належних механізмів реалізації, інакше вони залишаться деклараціями або фікціями. Тобто визначальним вбачається їх дієвість, доступність, ефективність, реальність імплементаційних процедур, досягнення заявлених цілей і завдань відповідного забезпечення, упорядкування міжнародно-правових відносин. Водночас спостерігаються ряд проблем, насамперед, концептуального теоретичного характеру у цьому контексті, що зумолюють необхідність їх вивчення і пошуку дієвих способів вирішення.

Мета статті полягає у комплексному вивченні міжнародно-правових стандартів, здійсненні їх загальнотеоретичної характеристики, типологізації, а також механізмів імплементації, спрямованих на забезпечення реалізації таких стандартів. Існуючі актуальні теоретичні проблеми у цьому напрямі потребують узагальнення і невідкладного вирішення у сучасній юридичній науці.

Методологія дослідження обумовлена визначеною метою і відповідними завданнями, передбачає застосування загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, зокрема, індукції і дедукції, законів діалектики, логічного, порівняльного, історико-правового, гносеологічного, аксіологічного, герменевтичного, прогностичного, синергетичного та інших методів. Висновки і пропозиції в результаті викладеного матеріалу ґрунтуються на принципах всебічності, об'єктивності, науковості, системності, послідовності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблематика протягом тривалого часу цікавить представників різних юридичних наук, зокрема, міжнародного права, європейського права, теорії права, конституційного права і т.д. Наприклад, значний внесок у вивчення стандартів, міжнародних стандартів, їх різновидів та парадигми імплементації зроблено такими вченими: С. Андрейченко, М. Баймуратов, М. Буроменський, В. Буткевич, А. Войціховський, Н. Камінська, О. Задорожній, В. Денисов, В. Мицик, Л. Наливайко, Н. Пронюк, П. Рабінович, О. Скрипнюк, К. Степаненко, Т. Сироїд, К. Савчук. На галузеві аспекти, класифікацію, актуальні питання реалізації міжнародно-правових стандартів звертають увагу Ю. Ключковський, Д. Мартиновський, І. Брацук, А. Капустін, В. Бойко, Б. Кофман, О. Руднева, В. Чижмарь, Ю. Шемшученко та ін. Все ж таки сучасні реалії підтверджують зростання різних викликів, перешкод щодо впровадження різноманітних стандартів, наприклад, у тому числі за темпоральним, галузевим, просторовим чи іншими критеріями, що власне потребують ґрунтовного вивчення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазвичай часто під час війни чи інших збройних конфліктів, хоча й поширеним і у міжвоєнні періоди спостерігається звернення вчених та експертів до досліджень міжнародних стандартів, гарантій прав і свобод людини, миру і безпеки, незастосування сили чи погрози силою, нейтралітету, мирного вирішення міжнародних спорів, міжнародної співпраці в різних сферах. У наукових джерелах використовують категорії «стандарт», «міжнародний стандарт», «міжнародно-правові стандарти», причому іноді навіть ототожнюють з принципами і нормами міжнародного права. Тому, на наш погляд, можна запевнити про певну термінологічну або дефінітивну невизначеність, відсутність єдності, чіткості й уніфікованості категорійного апарату. А це негативно може впливати на

правозастосування відповідними суб'єктами міжнародного і національного рівнів, так само це стосується подальших наукових досліджень, освітнього процесу, правовиховної, праворозяснювальної та іншої діяльності.

Отже, слід з'ясувати поняття, семантичні значення і зміст, основні ознаки і риси згаданого термінологічного ряду. Насамперед, зосередимось на трактуванні стандарту як базової категорії у цьому контексті. Так, її походження пов'язано з давньофранцузьким «estandard», що означало «прапор або інший помітний об'єкт, що служив пунктом збору військових сил»; німецьким «standort» – місце, положення, база; англійським «standard» – зразок, норма, модель, рівень якості (Великий тлумачний словник, 2002; Standart; Словник української мови). Відомим був «стандарт короля», який визначав на підставі королівського розпорядження щодо стандартних мір, ваги чи інструментів; згодом відмічається ширше трактування – загальноприйнятого, визнаного зразка якості чи точності. Навіть стандарти прирівнювались до норм і правил, принципів, засобів чи способів сприйняття. У сучасному значенні ця категорія іноді зводиться до правил, критеріїв, документів і т.д. Так, зустрічаємо наступні розуміння поняття «стандарт»: 1) як ознаки певного явища, встановлені звичаєм, компетентним органом або за загальною згодою як модель або приклад; 2) єдину, чітко визначену, типову форму, процедуру організації чого-небудь чи проведення, або здійснення; 3) відсутність індивідуальності, особливості, своєрідності, оригінальності; шаблон чи трафарет; єдина форма організації, проведення чого-небудь; 4) документ, розроблений на основі консенсусу та затверджений уповноваженим органом, що встановлює призначені для загального і багаторазового використання правила, інструкції або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги, дотримання яких є обов'язковим; 5) документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі. (Нагребельний, 2003; Сучасна правова енциклопедія, 2015).

Тобто сучасна словникова й енциклопедична література надає різностороннє трактування стандартів, такий підхід підтверджується і стосовно визначення категорії «міжнародні стандарти». Зокрема, як переконує К. Савчук, по-перше, це міжнародно-правові норми і принципи, а також норми м'якого міжнародного права, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права в тих чи інших сферах міждержавного співробітництва. Наприклад, існують міжнародні стандарти в галузі захисту прав людини, запобігання злочинності і боротьби з правопорушниками, охорони навколишнього середовища, міжнародні стандарти місцевого самоврядування, міжнародні стандарти у сфері соціального захисту тощо. Вони встановлюють певні мінімальні вимоги, яких держави зобов'язані дотримуватися, а містяться ці стандарти в міжнародних договорах та інших джерелах міжнародного права. По-друге, це документи, що встановлюють вимоги, специфікації, керівні принципи або характеристики, відповідно до яких можуть використовуватися матеріали, продукти, процеси та послуги, що розробляються в рамках Міжнародної організації з питань стандартизації (ISO). Такі стандарти розробляють технічні комітети, що складаються з експертів, яких висувають відповідні галузі індустрії, а будь-яка організація – член ISO може за бажанням взяти участь у технічному комітеті. Зрештою після абсолютного схвалення складом ISO він буде вважатися прийнятим. Причому розроблення міжнародних стандартів засновується на принципах, що включають максимальне збереження наявних національних систем стандартизації, а загалом за час функціонування ISO було прийнято більше 21 000 міжнародних стандартів. (Савчук, 2019, с. 772-773)

Законодавчу основу регламентації термінології у цьому напрямі становить, зокрема, Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII, де згідно зі ст. 1 закріплено, що стандарт – нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері (п. 20 ст.1); міжнародний стандарт – стандарт, прийнятий міжнародною організацією із стандартизації і доступний для широкого кола користувачів. (Про стандартизацію, Закон України, № 1315-VII, 2014). У свою чергу, варто згадати і дефініцію «міжнародний стандарт» згідно з Директивою Європейського Парламенту і Ради 2012/27/ЄС від 25 жовтня 2012 року про енергоефективність, внесення змін до директив 2009/125/ЄС і 2010/30/ЄС та про скасування директив 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС та ін. Тут встановлено, що міжнародний стандарт означає стандарт, ухвалений Міжнародною організацією зі стандартизації та оприлюднений для громадськості (Директива, 2012). Аналогічно чимало міжнародних стандартів галузевого характеру регламентовано іншими міжнародними документами, аналіз яких відображено у відповідних наукових працях (Камінська та Бойко, 2023; Баймуратов та Мартиновський, 2021; Скрипнюк та Марцеляк, 2025, с. 253-259; Бринцев, 2010; Руднева, 2011; Саленко, 2014; Войтух, 2025).

Дослідники вказують також, що в загальному розумінні стандарт існує як якийсь елемент або одиниця, що застосовується для порівняння, для приведення чого-небудь у відповідність. Відносно міжнародного права процес стандартизації пов'язаний з ряд концептуальних аспектів, а саме: а) передбачають встановлення вимог до відповідних процесів, порядку здійснення правовідносин; б) вимагають спільного підходу до уніфікації правил поведінки на основі угоди зацікавлених сторін, що повинні бути затверджені і визнані. Тому у перших міжнародних документах, прийнятих після створення ООН, був присутній термін «стандартні правила», проте поширене вживання словосполучення «стандарт прав людини», а також інших галузевих стандартів датуються орієнтовно 1990-тими роками минулого століття, у документах Організації з безпеки і співпраці в Європі, що стосуються людського виміру. Поняття «стандарт» використовуються у практиці ОБСЄ для того, щоб не створювати принципово нових положень в системі європейського права, а виділити і згрупувати існуючі (Наливайко та Степаненко, 2019). Так само значущою є роль і внесок такої міжнародної міжурядової організації як Ради Європи, інших міжнародних організацій універсального і регіонального масштабів.

Можна погодитись, що поняття «міжнародний стандарт» в теорії міжнародного права зустрічається часто, стосується різних сфер міждержавних відносин, тому визначення стандарту має різні смислові відтінки. Цим терміном позначають як загальні конвенційні положення, так і правила поведінки, закріплені в технічних документах (Наливайко та Степаненко, 2019). Проте, все ж таки доволі загальною та абстрактною є категорія «міжнародний стандарт», яка хоч і використовується, але потребує зазвичай уточнення, конкретизації або пояснення. Власне, на нашу думку, це одна з існуючих актуальних теоретичних проблем у досліджуваній сфері, що породжує інші, зокрема, при використанні згаданого диференційованого підходу до з'ясування правової природи міжнародних стандартів в різних сферах суспільних відносин, що створює теоретичну основу для подальшого аналізу різноманіття прояву міжнародних стандартів у галузях і підгалузях міжнародного права, характерних для міжгалузевих і галузевих інститутів, принципів міжнародного права.

Наприклад, міжнародні стандарти прав і свобод людини розглядають як загально визнані положення міжнародних актів обов'язкового і рекомендаційного

характеру, а також принципи міжнародного права, що закріплюють фундаментальні права особистості, які мають визначальне значення для захисту людини від незаконних та необґрунтованих дій з боку держави, посадових та інших осіб, порушують або обмежують ці права, а також виконують функцію орієнтира для усіх держав при регламентації і забезпеченні прав своїх громадян (Основи міжнародно-правових стандартів прав людини, 2019, с. 13-14). Як бачимо, хоча назва цитованої праці про міжнародно-правові стандарти, автори наводять визначення міжнародних стандартів.

П. М. Рабінович та інші автори пропонували класифікувати міжнародні стандарти прав людини за рядом критеріїв: – залежно від їх онтичного статусу такі стандарти поділяються на номінальні (термінологічні, текстуальні) та фактичні (змістовні); – за деонтичним статусом – обов’язкові й рекомендаційні; – за простором (територією) дії – світові (загальноцивілізаційні, глобальні) і регіональні; – за колом адресатів – загальні й спеціалізовані (спеціальні, зокрема адресовані дітям, жінкам, біженцям); – за суб’єктом їх встановлення: стандарти ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського Союзу тощо. (Рабінович та Венецька, 2012) Звісно, цей перелік стандартів прав людини не є вичерпний, можливе виокремлення інших критеріїв та різновидів.

Слід зазначити, що міжнародно-правові стандарти або міжнародні правові стандарти, на наш погляд, не є тотожними міжнародним стандартам, є фактично одним з їх різновидів, поряд з міжнародними соціальними, технічними, медичними та іншими. Цікаве бачення і більш точну наукову позицію викладено В. Чижмарем, який зазначає, що міжнародні правові стандарти – самостійне явище, різновид стандарту, правова природа, яких визначається міжнародною спільнотою. Вони характеризуються такими рисами: - спрямовані на унормування демократично допустимого поведіння держави на міжнародній арені, її органів публічної влади з проживаючими на її території особами; - формуються (виробляються) світовою спільнотою – різноманітними міжнародними організаціями міжурядового і неурядового характеру; - являють собою принципи і норми, які закріплені у різноманітних міжнародних актах; - мають фундаментальний характер, стратегічна мета яких насамперед скерована на досягнення певного результату, визначеного у міжнародних документах; - характеризуються уніфікованістю; - є чіткими для розуміння і виконання; - мають формально-обов’язковий або рекомендаційний характер; - визнані міжнародні правові стандарти стають частиною національного законодавства, базовими приписами для національної правової системи розвинутих демократичних країн. Підсумовуючи згаданий автор обґрунтовує наступне визначення: «міжнародні правові стандарти – це встановлені міжнародними організаціями та закріплені у міжнародно-правових актах фундаментальні, текстуально уніфіковані правові норми та принципи, що визначають типологію, еталонність, модель, параметри поведінки суб’єктів правових відносин, універсалізують мінімально допустиму поведінку держави, суспільства, людини у різних соціальних сферах, й обумовлюють показники, до досягнення яких зобов’язуються або заохочуються держави через їх визнання та реалізацію на національному рівні» (Чижмарь, 2025)

Інший блок теоретичних і практично-прикладних проблем стосуються реалізації або імплементації досліджених стандартів. Йдеться про термінологічну визначеність і про дієвість, ефективність конкретних форм, способів, процедур імплементації.

Так, з категоріями «трансформація», «здійснення», «узгодження», «інкорпорація», «адаптація», «імплементація» пов’язано включеність міжнародних стандартів у національні правопорядки, забезпечення їх належного впровадження, реалізації. Важливо, що більшість авторів, які вивчають згадані міжнародні або міжнародно-правові стандарти, водночас приділяють увагу і імплементаційним процедурам. Зокрема, А. Войціховський імплементацією визначає процес переходу норм

міжнародного права в правову систему держави, а точніше цілеспрямовану організаційно-правову діяльність держав, яка здійснюється індивідуально, колективно або в межах міжнародних організацій з метою своєчасної, всебічної й повної реалізації узятих ними відповідно до міжнародного права зобов'язань. Причому, на його думку, національне право виступає основним інструментом імплементації норм міжнародного права. (Войціховський, 2020). Подібна точка зору відображена у ряді видань з конституційного права, а саме імплементацією є фактична реалізація міжнародних зобов'язань держави на національному рівні, що здійснюється через трансформацію міжнародно-правових норм у національне законодавство. (Тлумачний термінологічний словник з конституційного права, 2016, с. 232) Водночас оригінальне бачення імплементації сформульовано як державотворчий/ правотворчий процес, що охоплює визнання Україною міжнародних правових норм і їх впровадження у національне законодавство та у практичну діяльність з метою всебічної, своєчасної і повної реалізації прийнятих на себе відповідно до міжнародного права зобов'язань (Чижмарь, 2025); сфера суверенних держав, що використовують в цих цілях свій внутрішній організаційно-правовий механізм (Основи міжнародно-правових стандартів прав людини, 2019); сукупність організаційно-правових та інституційних заходів на національному рівні, спрямованих на реалізацію державами прийнятих на себе міжнародно-правових зобов'язань (Мартиновський, 2020).

Проте, за переконанням багатьох юристів міжнародників, йдеться про значно ширший процес, ряд процедур, механізмів національного і міжнародного масштабів. Наприклад, значний ширший і точніший підхід стосовно розуміння імплементації можна визначити у контексті її сприйняття як організаційно-правової діяльності держав задля реалізації своїх міжнародно-правових зобов'язань; установлений державою порядок застосування норм міжнародного права на її території; одна з важливих форм взаємодії не тільки норм і принципів міжнародного та внутрішньодержавного права, і не тільки національних законодавств, але і як форма взаємовпливів правових сімей і правових культур (Савчук, 2005; Пронюк, 2010; Камінська). На схожі пріоритети звертали ще раніше увагу В. Буткевич, О. Задорожній, М. Буроменський та ін.

Вищевикладені теоретичні питання, як вбачається, мають також і значне практичне значення, особливо в сучасних умовах, коли відзначається специфіка реалізації міжнародно-правових зобов'язань в умовах агресії, констатуються численні проблеми імплементації норм і принципів міжнародного гуманітарного права (Бойко, 2024), а також міжнародного кримінального права, міжнародного права прав людини, їх обмеження тощо. Серед особливо перспективних векторів подальшого наукового вивчення цієї тематики можна навести імплементацію міжнародно-правових стандартів правосуддя, судочинства, екологічної, цифрової та інформаційної безпеки тощо.

Висновки. Системний і комплексний аналіз заявленої тематики зумовлює всестороннє вивчення і трактування базової термінології, а саме «стандартів», «міжнародних стандартів», «міжнародно-правових стандартів», «імплементації», підходів до їх розуміння, природи і сутнісно-змістовних ознак. Належне визначення поняттєво-категорійного апарату дослідження, уніфікації і розмежування схожих, але не тотожних за змістом і значенням категорій, дефініцій гарантують релевантну констатацію, сприйняття і вирішення існуючих теоретичних проблем, визначення суперечностей і прогалів доктринального і нормативно-правового характеру, судового та інших видів правозастосування, недоліків організаційно-інституційного рівня забезпечення системи міжнародно-правових стандартів. Остання, на наш погляд, є динамічним, а не статичним явищем, демонструє розвиток типології таких стандартів, механізмів їх регулювання і реалізації.

Звісно, саме імплементація у широкому значенні гарантує впровадження норм і принципів міжнародного права, виконання міжнародно-правових зобов'язань. Під впливом глобалізаційних, інтеграційних та інших чинників, в умовах війни та інших збройних конфліктів, пандемій та інших обставин яскраво проявляються як теоретичні, так і практичні проблеми на цьому шляху. Тому необхідний постійний науковий і експертний аналіз, моніторинг, особливо у контексті реалізації міжнародно-правових стандартів прав і свобод людини, у сфері безпеки і оборони, міжнародних економічних, соціальних, культурних та інших відносин. Так само варті уваги на перспективу дослідження щодо відповідальності держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів за неналежну чи несвоєчасну імплементацію існуючих стандартів, зобов'язань, особливо, у контексті порушення принципів поваги і захисту прав людини, незастосування сили чи погрози силою, дестабілізації міжнародного миру, безпеки і правопорядку і т.д.

Бібліографічний список

- Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 слів / автор, кер. проекту, гол. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь: Перун, 2002. 1440 с.
Standart. [онлайн]. Доступно: <<https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/standard> (Дата звернення 30.11.2025)
- Словник української мови : в 11 томах АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка. Т. 9. 1970-1980. 916 с.
- Нагребельний. В. П. Стандарт. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. К. : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. Т. 5 : П. С. 614.
- Сучасна правова енциклопедія / О.В. Зайчук, О.Д. Крупчан та ін. ; за заг. ред. О.В. Зайчука ; 3-тє вид., перероб. і доповн. К.: Юрінком Інтер, 2015. 408 с.
- Савчук К.О. Стандарти міжнародні. *Енциклопедія міжнародного права* : у 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Т. 3. М–Я. Київ : Академ періодика, 2019. 992 с.
- Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII. Верховна Рада України [онлайн]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (Дата звернення 30.11.2025)
- Директива Європейського Парламенту і Ради 2012/27/ЄС від 25 жовтня 2012 року про енергоефективність, внесення змін до директив 2009/125/ЄС і 2010/30/ЄС та про скасування директив 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС. Європарламент, Рада ЄС; Directive, International document, Principles, Requirements, Criteria, Specification on October 25, 2012 № 2012/27/ЄС. [онлайн]. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-12#Text (Дата звернення 30.11.2025)
- Камінська Н.В., Бойко В.І. Міжнародно-правові стандарти захисту внутрішньо-переміщених осіб. *ScienceRise: Juridical Science*. 2023, № 3(25). С. 4–10. <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2023.286478>
- Баймуратов М.О., Мартиновський Д.П. Міжнародні правові стандарти в конституційному праві України: питання історії, теорії і практики становлення, сприйняття та застосування. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 284 с.
- Скрипнюк О.В., Марцеляк О.В. Міжнародні стандарти виборчого права у воєнний та повоєнний час: безпековий аспект і особливості забезпечення виборчих прав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Вип. 89. Частина 1. Ужгород 2025. С. 253-259.

- Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади : монографія. Х. : Право, 2010. 462 с.
- Руднева О.М. Міжнародні стандарти прав людини та їх роль в розвитку правової системи України: теоретична характеристика, Доктор юрид. наук: автореф. дис. Харків, 2011. 36 с.
- Саленко О. Міжнародні стандарти у сфері судоустрою та статусу суддів, їх зміст і класифікація. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. № 3 (7). 2014. С. 263–269.
- Войтух О.М. Етичні стандарти поведінки суддів: постановка наукової проблеми. *Європейські перспективи*. 2025. №3. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.25>
- Наливайко Л.Р., Степаненко К.В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184 с.
- Основи міжнародно-правових стандартів прав людини : навч.-метод. посібник / за ред. О. В. Бігняка. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 168 с.
- Рабінович П., Венецька О. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, поняття. *Юридичний вісник України*. 2012. № 49.
- Чижмарь В.Ю. Міжнародні виборчі стандарти та їх імплементація у виборче законодавство України. Доктор філософії за спеціальністю 081 Право. Дисертація. Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Київ, 2025. 230 с.
- Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
- Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 628 с.
- Мартинівський Д.П. Міжнародні правові стандарти в конституційному праві України : Кандидат юридичних наук. Дисертація. Київ 2020. 238 с.
- Савчук К.О. Імплементація. Енциклопедія історії України : Т. 3 : Е-Й / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2005. 672 с.
- Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. Київ : КНТ, 2010. 280 с.
- Камінська Н.В. та ін. Міжнародне право. Мультимедійний посібник /Національна академія внутрішніх справ. [онлайн]. Доступно: <https://arm.navs.edu.ua/books/mg/presentation/tema_7/index.html> (Дата звернення 30.11.2025)
- Бойко В.І. Проблеми імплементації міжнародного гуманітарного права у національне законодавство. *Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 31.05.2024 р.). Київ: Маріупольський державний університет, 2024.С. 9-10.

References

- Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy: 170 000 sliv / avtor, ker. proektu, hol. red. V. T. Busel. K. ; Irpin: Perun, 2002. 1440 s. (in Ukrainian).
- Standart. [onlain]. Available at: <<https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/standard>> (Accessed 30.11.2025) (in Ukrainian).
- Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 tomakh AN URSR. Instytut movoznavstva ; za red. I. K. Bilodida. K. : Naukova dumka. T. 9. 1970-1980. 916 s. (in Ukrainian).
- Nahrebelnyi. V. P. Standart. Yurydychna entsyklopediia : v 6 t. / redkol. : Yu.S.

- Shemshuchenko (holova) ta in. K. : Ukrainska entsyklopediia imeni M.P. Bazhana, 2003. T. 5 : P. S. 614. (in Ukrainian).
- Suchasna pravova entsyklopediia / O.V. Zaichuk, O.D. Krupchan ta in. ; za zah. red. O.V. Zaichuka ; 3-tie vyd., pererob. i dopovn. K.: Yurinkom Inter, 2015. 408 s. (in Ukrainian).
- Savchuk K.O. Standarty mizhnarodni. Entsyklopediia mizhnarodnoho prava : u 3 t. / redkol.: Yu.S. Shemshuchenko, V.N. Denysov (spivholovy) ta in.; Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. T. 3. M–Ya. Kyiv : Akadem periodyka, 2019. 992 s. (in Ukrainian).
- Pro standartyzatsiiu: Zakon Ukrainy vid 05.06.2014 № 1315-VII. Verkhovna Rada Ukrainy [onlain]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (Accessed 30.11.2025) (in Ukrainian).
- Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady 2012/27/YeS vid 25 zhovtnia 2012 roku pro enerhoefektyvnist, vnesennia zmin do dyrektyv 2009/125/YeS i 2010/30/YeS ta pro skasuvannia dyrektyv 2004/8/YeS i 2006/32/YeS. Yevroparlament, Rada YeS; Directive, International document, Principles, Requirements, Criteria, Specification on October 25, 2012 № 2012/27/YeS. [onlain]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-12#Text (Accessed 30.11.2025) (in Ukrainian).
- Kaminska N.V., Boiko V.I. Mizhnarodno-pravovi standarty zakhystu vnutrishno peremishchenykh osib. ScienceRise: Juridical Science. 2023, № 3(25). S. 4–10. <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2023.286478> (in Ukrainian).
- Baimuratov M.O., Martynovskyi D.P. Mizhnarodni pravovi standarty v konstytutsiinomu pravi Ukrainy: pytannia istorii, teorii i praktyky stanovlennia, spryiniattia ta zastosuvannia. Kyiv-Odesa : Feniks, 2021. 284 s. (in Ukrainian).
- Skrypniuk O.V., Martseliak O.V. Mizhnarodni standarty vyborchoho prava u voiennyi ta povoiennyi chas: bezpekovi aspekt i osoblyvosti zabezpechennia vyborchykh prav. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii Pravo. Vyp. 89. Chast. 1. Uzhhorod 2025. S. 253-259. (in Ukrainian).
- Bryntsev V. D. Standarty pravovoi derzhavy: vtilennia u natsionalnu model orhanizatsiinoho zabezpechennia sudovoi vlady : monohrafiia. Kh. : Pravo, 2010. 462 s. (in Ukrainian).
- Rudnieva O.M. Mizhnarodni standarty prav liudyny ta yikh rol v rozvytku pravovoi systemy Ukrainy: teoretychna kharakterystyka, Doktor yuryd. nauk: avtoref. dys. Kharkiv, 2011. 36 s. (in Ukrainian).
- Salenko O. Mizhnarodni standarty u sferi sudoustroiu ta statusu suddiv, yikh zmist i klasyfikatsiia. Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia i praktyka. № 3 (7). 2014. S. 263–269. (in Ukrainian).
- Voitukh O.M. Etychni standarty povedinky suddiv: postanovka naukovoї problemy. Yevropeiski perspektyvy. 2025. №3. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.25> (in Ukrainian).
- Nalyvaiko L.R., Stepanenko K.V. Mizhnarodno-pravovi standarty prav liudyny: navch. posibnyk. Dnipro: DDUVS, 2019. 184 s. (in Ukrainian).
- Osnovy mizhnarodno-pravovykh standartiv prav liudyny : navch.-metod. posibnyk / za red. O. V. Bihniaka. Kherson : Vydavnychi dim «Helvetyka», 2019. 168 s. (in Ukrainian).
- Rabinovych P., Venetska O. Mizhnarodni standarty prav liudyny: zahalni oznaky, poniattia. Yurydychnyi visnyk Ukrainy. 2012. № 49. (in Ukrainian).
- Chyzhmar V.Yu. Mizhnarodni vyborchi standarty ta yikh implementatsiia u vyborche zakonodavstvo Ukrainy. Doktor filosofii za spetsialnistiu 081 Pravo. Dysertatsiia. Instytut derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, Kyiv, 2025. 230 s. (in Ukrainian).

- Voitsikhovskiy A. V. Mizhnarodne pravo : pidruchnyk / Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 2020. 544 s. (in Ukrainian).
- Tlumachnyi terminolohichniy slovnyk z konstytutsiinoho prava / kol. avt.; za zah. red. L. R. Nalyvaiko. Kyiv: Khai-Tek Pres, 2016. 628 s. (in Ukrainian).
- Martynovskiy D.P. Mizhnarodni pravovi standarty v konstytutsiinomu pravi Ukrainy : Kandydat yurydychnykh nauk. Dysertatsiia. Kyiv 2020. 238 s. (in Ukrainian).
- Savchuk K.O. Implementatsiia. Entsyklopediia istorii Ukrainy : T. 3 : E-Y / redkol.: V.A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: Naukova dumka, 2005. 672 s. (in Ukrainian).
- Proniuk N. V. Suchasne mizhnarodne pravo : navch. posib. Kyiv : KNT, 2010. 280 s. (in Ukrainian).
- Kaminska N.V. ta in. Mizhnarodne pravo. Multymediyni posibnyk /Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. [onlain]. Available at: <https://arm.navs.edu.ua/books/mg/presentation/tema_7/index.html> (Accessed 30.11.2025) (in Ukrainian).
- Boiko V.I. Problemy implementatsii mizhnarodnoho humanitarnoho prava u natsionalne zakonodavstvo. Suchasnyi rozvytok derzhavotvorennia ta pravotvorennia v Ukraini: problemy teorii ta praktyky: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferetsii (Kyiv, 31.05.2024 r.). Kyiv: Mariupolskyi derzhavnyi universytet, 2024.S. 9-10. (in Ukrainian).

Nurullaiev Ilkin

INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS AND THEIR IMPLEMENTATION: CURRENT THEORETICAL PROBLEMS

The purpose of the article is a comprehensive study of international legal standards, their general theoretical characterization, typology, as well as implementation mechanisms aimed at ensuring the implementation of such standards. The generalization of existing current theoretical problems in this area and their urgent solution in modern legal science are considered important and necessary.

A distinction is made between scientific approaches and positions regarding the delimitation and clarification of the understanding of the conceptual and categorical apparatus of the study, in particular, the basic terminology: "standards", "international standards", "international legal standards", "implementation", etc. It is emphasized that international legal standards are one of the varieties of international standards, and their classification and typology are marked by various criteria, differing in sectoral, substantive, spatial, temporal and other criteria. Proper understanding of the above categories, definitions, distinctions between similar, but not identical in content and meaning guarantee relevant statement, perception and solution of existing theoretical problems, identification of contradictions and gaps of doctrinal and normative-legal nature, judicial and other types of law enforcement, shortcomings of the organizational and institutional level of ensuring the system of international legal standards.

The conceptualization of implementation in modern science is marked by interdisciplinary and interdisciplinary specificity, broad meaning, which guarantees the implementation of norms and principles of international law, fulfillment of international legal obligations in various spheres and industries. It is precisely in the period of globalization, integration changes, in conditions of war and other armed conflicts, pandemics, etc. that both theoretical and practical problems that require urgent and effective solutions are clearly manifested. In particular, among the promising areas of research, the emphasis is placed on the issues of responsibility of states, international organizations and other entities for improper or untimely implementation of existing standards, obligations, especially in the context of

violation of the principles of respect and protection of human rights, non-use of force or threat of force, destabilization of international peace, security and law and order, etc.

Keywords: international standards, international legal standards, classification, international law, implementation, human rights, justice, judicial proceedings, implementation, international guarantees, security, non-use of force or threat of force, international cooperation

Стаття надійшла до редколегії 25.11.2025